

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt VIII. Inter cætera vitia intemperantiam in cibo & potu
conuenientißimè puniri fame.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

pij existunt, insolentiam, rapinas, libidines, adulteria, crudelitates, blasphemias plectere; aut vult Prouinciam, Mundumque aded ipsum tanto malo liberare. Extinguit igitur exercitum fame. Et id non mereantur, qui, vt parentes cogent, quidquid esculenti aut poculenti in penu, quidquid auri aut argenti in loculo habebant, promere, infantes eorum flebilissimè eiulantes flammis tantisper vstulauerunt? An non Deus de cælo audiat hos clamores! an non puniat tales, non dicam iam milites, sed carnifices, sed Phalarides, sed Busirides, sed Mezentics, sed tyrannos, sed hominum Dei que immanissimos contemptores?

C A P V T VIII.

Inter cetera vitia, intemperantiam in cibo & potu conuenientissimè puniri fame.

I.

Mne quidem crimen iram Dei prouocat, pœnamque diuinam meretur; æquissimum tamen est, vt in quo quis peccat, in eo etiam puniatur, & vitia ijs rebus plectantur, quas constat eis maximè aduersari, iuxta illud:

Apoc. 18, 7.

Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum date illi tormentum & luctum. Superbi igitur ac gloriosi ignominia; deliciofi & luxuriosi corporis cruciatu; auari egestate merentur affligi. Quid superest, nisi vt & gulosi, ac ebriofi fame ac siti torqueantur? Quæ duo flagitia, ebrietas scilicet atque ciborum ingurgitatio, ita iam passim à populo, viris primarijs, immò ipso magistratu, ipsisque aded clericis liberè, ac sine infamiae metu committuntur, vt pro vrbanitate, non fœditate habeantur. Qua mea sententia non vereor, ne poratores offendam: peccatum suum ipsi, vt Sodomæi ciues prædicant, jactant Bacchi certamina, grassantur, lymphati discurrunt, vicisse se putant, cum amicos poculis grandibus deposuerint sepeliuerintque vino; cum corpus marcere, mētem lethali crimine dejecerint. Vt verè vaticinatus sit Seneca, quando dixit: *Habebitur aliquando ebrietati honor, & plurimum meri cepisse, virtus erit.* Et paulò priùs: *conuiuiorum vigeat furor, & fœdissimum patrociniurum exitium culina.* Quantum autem nunc non vigeat furor iste? E plebe multi, quidquid per totam hebdo-

Senec. lib. 1.
de Beneficijs
cap 10.

hebdomadem laborando sunt lucrati, die festo, in cauponis profundunt. Multi de populo, immò de maiorum gentium satrapis, tota patrimonialia, per collū transmittunt, & concoquunt. Quanti duces militares ingentia stipendia, vel spolia, quæ tot vigilijs, tot prælijs, tot vulneribus atque sanguine suo adepti sunt, hoc ipso conuiuiorum furore profligant? ut tandem, cum debellatum est, nihil habeant, quo vxorem, quo liberos, quo familiam, quo seipsos sustentent, verumque sit illud: *Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.* Psal. 75. 6.

Fateor, dapes esse idoneas ad naturæ sustentationem; fateor, posse & vinum prodesse; sed non nisi moderatè sumpta. Hinc ipse Apostolus ad Timotheum scribit: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Modico vino, ait, non totas mensuras, immò totas amphoras, aut tota cymbia falerno spumantia. In prouerbij quoque Salomon ait: *Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo: bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.* Cui Ethnicus Philosophus ferè in hunc modum assonat: *Indulgendum est animo: dandumq; subinde otium, quod alimenti & virium loco sit: & in ambulationibus apertis vagandum, ut calo libero & multo spiritu augeat attollatq; se animus. Aliquando vectatio, itemq; & mutata regio, vigorem dabunt, conuictusq; & liberalior potio: nonnumquam & usq; ad ebrietatem veniendum, non ut mergat nos, sed ut deprimat. Eluit enim curas, & ab imo animum mouet: & ut morbis quibusdam, ita tristitia medetur. Liberq; non ob licentiam lingua dictus est inuentor vini, sed quia liberat seruitio curarum animum & asserit, vegetioremq; & audaciorem in omnes conatus facit. Sed ut libertatis, ita vini salubris moderatio est. Et Solonem, Arcefilaumq; indulgisse vino credunt. Catoni ebrietas objecta est: at facilius efficiet, quisquis objecerit, hoc crimen honestum, quàm turpem Catonem. Sed nec sæpe faciendum est, ne animus malam consuetudinem ducat: & aliquando tamen in exultationem libertatemq; extrahendus, tristisq; sobrietas remouenda paullisper. Nam siue Græco Poëta credimus, aliquando & insanire jucundum est: siue Platoni, frustra poëticas fores compos sui pepulit: siue Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixturâ dementia fuit.* II. I. Tim. 5. 23. Prou. 31. 6. Senec. lib. de tranquillit. animi. cap. 15.

Tibull. lib. 1. Idem consilium mœstis suggerunt Poëtæ. Tibullus:
eleg. 2.

*Addere merum, vinoq; nouos compesce dolores,
Occupet ut fessi lumina victa sopor,*

Ouid. lib. 12. Et Ouidius. *Vinoq; lenant curasq; sitimq;.* Atque alio loco:
Metam. fab. 3.

*Vina parant animos, faciuntq; caloribus aptos.
Cura fugit multo diluiturq; mero.*

*Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor, & cura, rugaq; frontis abit.*

*Tunc aperit mentes auro rarissima nostro
Simplicitas, artes exultante Deo.*

III.

Hæc, vt ab hominibus Ethnicis, etsi partim verè, partim paulò liberius dicta sunt, tamen simul ostendunt periculum à nimietate. Enimuerò alibi, vbi docet Seneca multos oblectamentis fallacibus & breuibus decipi, perspicuè reprehendit ebrietatem, *qua vnius hora hilarem insaniam, longi temporis tædio pensat.*

Senec. epist.
59.

Possunt quidem homines & in conuiujs, & in vino esse læti; sed qui boni sunt, & appetitum habent in potestate. Nam ad talem dicitur: *Vade & comede in letitia panem tuum, & bibe cum gaudio*

Ececl. 9. 7.

Eccli. 31. 32.

vinum tuum: quia Deo placent opera tua. Itemque: *Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate; si bibas illud moderatè, eris sobrius.* Sed additur: *Qua vita est ei, qui minuitur vino? Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab initio; quemadmodum*

& cibus, vt eo restaurentur, non opprimantur vires. Quàm igitur longè à ratione discedunt, qui vino rationem dementant, & cibo profligant sanitatem? Nonnè pœna digni sunt? Intemperantia hac magnas humano generi clades accersit, eadem Scriptura docet.

Gen. 2. 16.

Ecce quàm horribiles minæ. Vix introduxerat hominem in Paradisum, immò in Mundum, cùm statim ei dixit: *Ex omni ligno Paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali, ne comedas, in quocumq; enim die comederis ex eo, morte morieris.* Decepit diabolus Euam, seduxit Eua Adamum, vicit vtrumque gula, & quid non inde mali est consecutum? Satis, prò dolor, experimur, minas non intra verba stetisse.

Psal. 77. 18.

Expertus sunt & illi, qui tentauerunt Deum in cordibus suis: vt peterent escas animabus suis. Et malè locuti sunt de Deo: dixerunt: *Numquid poterit Deus parare mensam in deserto? Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo*

mobl

pulo suo? Ideo audiuit Dominus, & distulit: & ignis accessus est in Jacob, & ira ascendit in Israel. Quia non crediderunt Deo, nec sperauerunt in salutare eius. Quid ergo experti sunt? Primum illius potentiam: Quoniam percussit petram, & fluxerunt aqua, & torrentes inundauerunt. Et mandauit nubibus desuper, & ianua caeli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cali dedit eis, &c. Transtulit Austrum de calo: & induxit in virtute sua Africum. Et pluit super eos, sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. Experti sunt ergo primum, posse Deum mensam parare in deserto. Sed quam huius intempelliui desiderij mercedem acceperunt? non fame quidem, morte tamen subita puniti sunt. Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, & electos Israël impedit.

Vt autem tunc ipso cibo in venenum verso sunt plexi Israëlitæ, ita aliàs eos fame per hostem illata castigauit justus Deus. Cum enim gula sit immoderata tibi auditas, seu, cibi & potus inordinatus, vt Hugo addit, solius corporis causa illecebrosus & auidus appetitus; quem Græci Gastrimargiam vocant; merito vorax illa edacitas nauseanti stomacho applaudens, naturalibusque finibus non contenta, punitur pabuli subtractione. Pabulum autem subtrahitur vel siccitate, vel sterilitate, vel noxijs bestijs fruges absumentibus, vel hoste semina destruyente, aut messem deuorante. Quam plagam per Ioël Prophetam ita declaratam accipe: Verbum Domini, quod factum est ad Ioel filium Phatuel. Audite hoc senes, & auribus percipite omnes habitatores terra: Si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum? Super hoc filijs vestris narrate, & filij vestri filijs suis, & filij eorum generationi altera. Residuum eruca comedit locusta, & residuum locusta comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini, ebrii, & flete, & ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam perijt ab ore vestro. Gens enim ascendit super terram meam, fortis, & innumerabilis: dentes eius vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. Posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticauit: nudans spoliavit

IV.

S Thom 2. 2.
q. 148. 2. 1.

Ioël. 1. 1.

lianit eam, & proiecit: albi facti sunt rami eius. Plange, quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sua. Perijt sacrificium & libatio de domo Domini luxerunt sacerdotes ministri Domini. Depulata est regio, luxu humus: quoniam denastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum. Confusi sunt agricola, ululauerunt vinitores super frumento & hordeo, quia perijt messis agri. Vineae confusa est, & ficus elanguit: malogranatum & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium à filiis hominum, &c. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo DEI nostri, latitia & exultatio? Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt apotheca, quoniam confusum est triticum, &c. Hinc ergo fames secuta saturitatem.

V.

Sed neque Bacchi ministris mancipijsq; mitiora intentantur. Nota est omnibus opulenti illius epulonis miseranda fitis. Quid Isaias minitatus sit ijs, qui se rosis coronauerunt, consideremus. *Va corona superbia, ebrijs Ephraim, & flori decidenti, gloria exultationis eius, qui erans in vertice vallis pinguis errantes à vino.*

Isa. 28. 1.

Horat. lib. 2.
satyr. 7.

*Nempe inamarescunt epula sine fine petita,
Illusq; pedes vitiosum ferre recusans
Corpus.*

Sed Prophetam potiùs auscultemus. *Ecce, inquit, validus & fortis Dominus sicut impetus grandinis, turbo cõfringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium, & emissarum super terrã spatiosam. Pedibus conculcabitur corona superbia ebriorum Ephraim. Et erit flos decedens gloria exultationis eius, qui est super verticem vallis pingui, quasi temporaneum ante maturitatem autumnii: quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, denorabit illud, &c. Verum hi quoque (revertentes de bello) pra vino nescierunt, & pra ebrietate errauerunt: sacerdos & propheta nescierunt pra ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensa repleta sunt vomitu sordiumq;, ita ut non esset ultra locus. Quam saepe turbo exurgit? quoties in aliquo populo titubatur? deest, quod molatur, ne dum, quod feratur. Timeatur hostis rediturus, ut omnia vsque ad puluisculum auferat.*
Nescitur,

Nescitur, quid consilij sit capiendum, deest animus resistendi, non suppetunt vires. Cur ita? corona ebriorum, iactantia deliciarum, nihil contra ensem & galeam; assueti vitio non sunt apti ferro tractando; errantes à vino ordinem seruare nesciunt. Quid mirum si corona sit in conculcationem, pro qua tantum potatur, non pugnatur? Quid mirum si flos decidat, & quidem subito? Sicut enim temulentiae assueti plerumque improuisis mortibus ad Acherontem abripiuntur, neque praesentem habent animum, dum viam aternitatis ingrediuntur, quia rationis usum sibi, dum viuerent, crebro eripuerunt; & cum à Deo gloria & honore essent coronati, sponte sua transierunt in naturam iumentorum, facti sunt sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Solonis lex erat: *Princeps si deprehendatur ebrius, morte multetur*. Non tam seuerè, verè tamen Salomon dixit: *Noli regibus, o Lamech, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis*. Quis enim speret, eos, dum vino aestuant, dum criminosa voluptate fruuntur, sobriè iudicatuos? Porro nullum esse secretum, ubi regnat ebrietas, facile creditum est, quia non est animus in sua potestate, ebrietate deuinctus. Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne, quod in imo iacet, in summam partem vis caloris eiecit: sic vino exaestuante, quidquid in imo iacet, abditum, effertur, & prodit in medium, onerati mero quemadmodum non continent cibum, vino redundante, ita ne secretum quidem: quod suum alienumque est, pariter effundunt. Hinc quanta mala vel ab inscijs emanant? Etsi enim ipsi Reges & Duces cum hoste non colludant, tamen ebrij, & idcirco incauti effutiunt arcana coram famulis, & ijs, qui ab hoste maius, quàm à dominis suis salarium expectant. Hac via consilia arcana ad aliena castra euolant, vt sapissime totus hostilis exercitus prius sciat, quid facere cogitemus, quàm noster miles, immò nostrarum copiarum capita. Malè his vinum creditur, hinc nec sermo bene. Atque tota in hunc modum prouinciæ pessum eunt. An non poenam merentur isti suae ebrietatis? Solent homines ebrietatis obtentu crimen extenuare, at Pittacus legem tulit: *vt qui per temulentiam sceleris aliquid commississent, duplo plecterentur, nempe & sce-*

.IV

Psal. 8. & 31.

Franc. Petrus
lib 6. de re-
gno tit 26.
Prou. 31. 4.

Senec. ep 83.

Laert. lib. 1.
cap 5.

& sce-

& sceleris illius rei, & rei ebrietatis, ex qua quid sequeretur scire debuissent.

VI.

Quemadmodum autem è temulentia lites, rixæ, vulnera, blasphemia in Deum, adulteria, homicidia, proditioes urbium & regionum proueniunt, ita par est etiam, in pœnam famem, sitim, sterilitatem, vastationem prouenire. Omnia enim hæc iustissimè respondent, gulæ, crapulæ, & ebrietati. Maximus est in his diuinorum munerum abusus; idcirco non solum æquo iudicio, sed clementi prouidentia subtrahitur à Deo peccantibus materia peccandi, hoc est, cibus, & potus, & opes mortem operaturæ. Si quis triticum neget egenis, & spargat in lutum, ut conculcetur; si quis vinum lassis, debilibus, ægris, afflictis solatium, in cloacam effundat, nemo sanus dubitabit, illum administratione bonorum extemplo dimouendum. Quid igitur de illo in cælesti consistorio iudicabitur, qui dona Dei vertit in venena? nec perdit modò vinum, quod est crimen (dispensator enim est, & ut de omni verbo otioso, sic de omni expensa inutili danda est donatori ratio) sed etiam corpora & animas, egenos ægros, afflictos occidit non succurendo; in super & compotatores; vitam illis accidendo, morbosque agminatim diluuium vini inuchendo: animas denique ipsas, per ebrietatem dæmonibus tradendo. Romano monstro, sed Cæsari indignamur, stagna nataturis ex vino implenti: & Christianum laudabimus vino amicos submergentem? Hunc tam abominabilem creaturæ saluberrimæ abusum, hanc inimicè amicam lasciuiam, omnium sapientum offensione, iam inter magnates pro more cultam, non potest Deus, sine ira, & vindicta intueri. Amos pastor & Propheta, ita in hos tonat:

Amos. 6. 7.

Va qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaria: optimates capita populorum, ingredientiæ pompaticè domum Israel, &c. Qui separati estis in diem malum: & appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterij: sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici. Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium: & auferetur factio lasciuientium; qui non cessant,

fant, famente populo, & super contritione sua gemente Ioseph, & ob inopiam frumenti aliò transmigrantibus alijs, conuiuia conuiujs connectere; & mensas mensis jungere, vt nullum sit inter prandium & cœnam discrimen, sed cœna prandij tempore principium, prandium autem neque cœnæ hora finem habere videatur.

Nimirum hæc factio hostem, hostis bellum, bellum famem attraxit in multas prouincias; quæ vtinam inopia & modestia feruentur, per lasciuiam perituræ. Hoc est peccatum, quod Germania quidem potissimum, ab alijs gentibus tribuitur, sed non intra Germaniam & finitimas nationes solas continetur, cum etiam Iudæis alijsque populis olim à Prophetis sit obiectum. Vbicumque autem vigeat, non est nisi penuriâ emendabile. Quamuis, an etiam egestate tolli possit, debet dubitari. Spoliati enim, & in potestate hostium positi, nondum animos, non consuetudines antiquas ponunt, sed quoties sese offert occasio, commessantur, & Baccho litant. Proceres aliqui primi vexillum temulentia præferunt, & lymphati vino circumeunt; qui vel hinc maximè culpabiles, quòd non modò potatores legibus & pœnis non coërceant, sed etiam præeant exemplo. Graue enim illis imminet à Deo iudicium, qui cum supplicijs à tanto dedecore subditos deterrere deberent, alios ipsi vltro prouocant ad luxuriæ imitationem. Cum igitur insania potitandi passim pudore careat, leges vicerit, potentes patronos fortiatur, & in palatijs magnorum quorundam satraparum stabuletur, ordinaria gubernatione Reipublicæ tolli non potest. Hinc prouidentia diuina nouas rationes adinuenit, & plures porrò inueniet. Ne pluri- mi vino morerentur, necessitatem sobrietatis intulit ipsis vindemiæ lætitijs. Creuit pretium vini, vt abusus & ebrietas decre- sceret. Absumptæ sunt fruges, nondum absorpta sunt vitia. Tot mala nondum faciebant sobrios; tanta egestas adhuc aluit in- temperantes. Et pauperes quidem de potu minùs querebantur; aqua non deerat populo sitiendi. Sine cibo viuere, naturæ non conueniebat. Qui quia deerat, in escam vrticæ, in panem fufures coquebantur. Hinc morbi, hinc contagio, hinc mortes. Quid ergo? an non & istorum multi has porcorum dapes meruerunt,

K

quando

VII.

quando porcorum ritu se se prius ingurgitarunt? & planè Epicurèi in pari honestate habuerunt bibere & vomere; vinum ingerere, & egerere? Punit Deus etiam priuatorum intemperantiam fame, aut esurie prodigiosa. Quod vel è religioforum hominum pœna atque exemplis disce.

VIII.

Beda: tom. 3.
in fine vitæ S.
Burgundoforz
Abbatifz.

Narrat id idoneus author, Venerabilis Beda Presbyter Anglus, qui vixit Anno Christi 731. sub S. Burgundofora in monasterio, quod *Euoriacas* appellatur, contigisse. *Quadam puella nobilis genere, ad supra memoratum Cœnobium regulari disciplina colla submittere venit: sed bona vita conuersationem antiquus hostis aggressus euincere, excitauit in ea gula auiditatem, ita ut esuriam furtiuo cibo semper exatiare studeret. Quod facinus, per longa spatia temporum, non deprehensa patrauit, nec prorsus alicui sodalium patefactum est. Cùm ergo diu gula auiditas animam maculasset, dedit arbiter iustam sententiam super animam iniustam: corripuit grauissimum facinus pœna grauiori, ac super fessos artus excitauit odium liciti cibi. Nec alio quoquam genere ciborum alebatur, nisi fursurum frondiumq; & herbarum, agrestium more pecudum, alimento: cumq; iam multis diebus hac ultio supra animam transgressione deceptam maneret, & sibi hora refectionis supradictum cibum adduci postularet, vidit speciem apri magni secum comedere, & morticinofos cibos porci grunnio ventilare. At illa panefacta, interrogauit, quid esset? Respondit, qua videbatur bestia, & ait: *Aper ego sum, cibos, quos hactenus per transgressionem comedisti, tecum ego comedi, & modo per istius anni circulum hunc cibum habebis. Permansit ergo cibus ille per metam vertentis anni, nec prorsus aliud quidquam edebat, quam fursures, frondesq; arborum, atq; herbas agrestes, & quodcumq; ex ceterarum radicum reliquijs proyicitur. Quid enim fuit, ut diaboli voce fragilis mens misera transgressionis conscia objurgaretur, nisi quia per presentium pœnarum immanitatem non sineret animam postmodum cruciatibus damnari, & diuina pietas per eum voluit impropéria constituendo depromere, per quem fuerat transgressio propagata, & hunc habere indicem, cuius suasionibus malis diu decepta obtemperauerat, & post pœnas illatas cognoscere, non diabolo, sed Creatori creaturam debere obedire. In virgine, in nobili puella, & delicatè educata, & fortè aliquot poma, aut panis frustra furtim comedente, tam seuerè gastrimargiæ*
*viciu**

vitium animaduertit diuinus iudex, & in ea femina, quæ mundi illecebris, quæ nuptijs, quæ titulis & honoribus auitis spretis, ceteroqui ei seruebat: quo modo gulæ peccatum plectet in illis, qui degulato patrimonio, semper in popinis, numquã in templis versantur? Pergit Beda. *Similiter alia puella nomine Baraëtrudis, cum diu in supradicto cœnobio conuersaretur, & nequaquam regularis disciplina omni conatu intenderet præcepta seruare, misit diabolus in mentem transgressione correptã, ut quæ potuisset furto rapere, occultè cõederet: qua cum diu hac transgressione animam macularet, dedit justam ultionem de ea arbiter justus. Corripitur enim repente ignitis febribus, ac inter incendia clamare cœpit, va mihi, va mihi. Et post has voces ita sopita jacuit, ut mortua ab omnibm crederetur: cumq; post multum horarum spatium anhelaret, febris ab igne vexata, clamare cœpit: veniat mater, veniat mater. Concito ergo gradu, qua audierant, matrem monasterij beatam Burgundoseram vocant: qua cum venisset, agræ, qua jacebat, tota intentione cordis facinorum suorum conjecturam per confessionem pandit. Omnes verò astantes, cum iam finem vitæ expectarent, subito illa diuina miseratione conualescens, melius habere cœpit, & ita paulatim subtrahita periculo mortis, beatam vitam postea duxit.*

Ad hunc modum menti & virtuti restituta puella, est etiam restituta sanitati. Quem modum in priuatis castigandis, eum etiam rectè seruat in publicis DEVS. Si emendantur, gladium in vaginam reponit; si obstinatè pergunt peccare, nouit pœnam intendere. Quando enim vitia pudorem, leges, magistratus vincunt, dicuntur completæ iniquitates, & in fastigio supremo stantes publicis cladibus, atque etiam tota sæpe regnorum euerfione puniuntur. Quid enim, si adest hostis, vastantur agri, fumant incendijs pagi; audiuntur è vicino tympana & tormenta hostilia; & in nostris vrbibus gliscit intemperantia, immò in nostris castris non acies, sed conuiuia instruantur? ut hostis superueniens eibat, quod tu amicis tuis propincauisti? Nemo queratur; tantum moneo nocentes. Scio & domi & belli abstemios reperiri, sed paucos. Nemo miretur, opes instrumenta luxuriæ tam malè ventibus auferri. Nemo doleat innocentibus non dari malè forsitan vsuris. Bene abeunt fortunæ, quæ malè vitij seruebant.

Bonam concipere spem audebunt viri fideles, & publici commo-
di amantes, si eò deducta fuerit disciplina, vt non modò Concio-
natores temulentiam è cathedris detestentur, Magistrarus decli-
nent, Principes legum seueritate terreat, pœnis persequantur;
Episcopi in clerum canonum vigorem exerceant; sed in vsu
quoque reuocetur temperantia, & ametur; ne metu supplicij,
sed amore virtutis recta agantur. Rectè Anacharsis dicere sole-
bat, *Quicumq; sobrius fieri vult, turpes ebriorum mores intueatur.*

X.
Senec. ep. 8, 3. *Quare ebrij mores non sine causa tam exactè depinxit.*
Philosophus illis verbis: *Satius est, apertè accusare ebrietatem, &
vitia eius exponere, qua etiam tolerabilis homo vitauerit, nedum per-
fectus & sapiens, cui satis est sicim extinguere: qui etiam, si quando or-
ta est hilaritas, alienà causà producta longius, tamen citra ebrietatem
resistit. Nam de illo videbimus, an sapientis animus nimio vino turbe-
tur, & faciat ebrys solita. Interim, si hoc colligere vis, virum bonum
non debere ebrium fieri, cur syllogismis agis? dic quàm turpe sit, plus
sibi ingerere, quàm capiat, & stomachi sui non esse mensuram: quàm
multa ebrij faciant, quibus sobrij erubescant: nihil aliud esse ebrietatem,
quàm voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrij ha-
bitum: numquid de furore dubitabis? nunc quoq; non est minor, sed
breuior. Refer Alexandri Macedonis exemplum, qui Clitum cha-
rissimum sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit, & intellecto faci-
nere, mori voluit, certè debuit. Omne vitium ebrietas, & incendit, &
detegit: obstantem malis conatibus verecundiam remouet. Plures enim
pudore peccandi, quàm bona voluntate, prohibitis abstinent. Ubi posse-
dit animum nimia vis vini, quidquid mali latebat, emergit. Non facit
ebrietas vitia, sed protrahit. tunc libidinosus ne cubiculum quidem ex-
spectat, sed cupiditatibus suis quantum petierint, sine dilatione permit-
tit: tunc impudicus morbum profitetur, ac publicat: tunc petulans non
linguam, non manum cõtinet. crescit insolenti superbia, crudelitas sano,
malignitas linido: omne vitium detegitur, & prodit. Adyce illam igno-
rantiam sui, dubia, & parum explanata verba, incertos oculos, gradum
errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquo turbine
circumagente totam domum: stomachi tormenta, cùm effervescit
merum, ac viscera ipsa distendit. Tunc tamen vtrumq; tolerabile est,
dum illi vis sua est, quid, cùm somno vitiatur, & qua ebrietas fuit, cru-
ditas*

ditas facta est? cogita quas clades ediderit publica ebrietas. Hæc acer-
 rimas gentes, bellicosasq; hostibus tradidit: hæc multorum annorum,
 pertinaci bello defensa mœnia patefecit: hæc contumacissimos, & ju-
 gum recusantes, in alienum egit arbitrium: hæc iniuctos acie, mero do-
 muit. Alexandrum, cuius modo feci mentionem, tot itinera tot præ-
 lia, tot hiemes, per quas victa temporum locorumq; difficultate, transi-
 serat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt: in-
 temperantia bibendi, & ille Herculaneus ac fatalis scyphus condidit.
 Quæ gloria est capere multum? Cùm penes te palma fuerit, & propi-
 nationes tuas strati somno, ac vomitantes recusauerint, cùm superstes
 toti consuius fueris, cùm omnes viceris virtute magna, & nemo
 tam vini capax fuerit; vinceres à dolio M. Antonium, magnum
 virum, & ingeny nobilis, quæ aliarum perdidit, & in externos mores ac
 vitia non Romana traiecit, quàm ebrietas, nec minor vino Cleopatra
 amor? Hæc illum res hostem reipublica, hæc hostibus suis imparem red-
 didit, hæc crudelem fecit, cùm capita Principum ciuitatis cœnanti re-
 ferrentur, cùm inter apparatusissimas epulas luxusq; regales ora ac ma-
 nus proscriptorum recognosceret cùm vino grauis sisires tamen sangui-
 nem. Intolerabile erat, quod ebrius faciebat, etiam si sobrius faceret:
 quando intolerabilius, quod hæc in ipsa ebrietate faciebat? Ferè vinolen-
 tiam crudelitas sequitur: violatur enim, exasperaturq; sanitas mentis,
 quemadmodum difficiles faciunt oculos diutini morbi, etiam ad mini-
 mam radij solis offensionem: ita ebrietates continua efferant animos.
 Nam cùm sæpe apud se non sint, consuetudine insania durat a vitia, vino
 concepta, etiam sine illo valent.

Hinc demonstrat Philosophus, illas, quæ voluptates vocan-
 tur, ubi transcenderint modum, pœnas esse; ego ostendo etiam pœ-
 nas mereri; mereri hostem, mereri famem, mereri pestem. Quid
 mirum, si pacis & belli consilia in irritum cadunt, quando causæ
 pacis impetrandæ, & belli finiendi non tolluntur? Quid de fame
 queruntur saturi? Sanè inter tot mala in publico ludu nondum
 cessat crapula. In immensum crescit pretium panis, & æstimatio
 annonæ, & instituuntur adhuc quotidiana comestationes.
 Quod non miror, potens est consuetudo vitiorum. Illud admi-
 ratione dignissimum est, nondum puniri intemperantes, tabaco,
 fumo, cereuisia, vino, non tantum in singulos dies, sed etiam in
 singulas

XI.

singulas horas immerfos; non appellari de flagitio, quo sanitas, natura, DEVS offenditur; & ob quod pagi, vrbes, Prouinciæ affliguntur, omnia ad exitium fugiendum consilia exquiruntur; de vera & vnica malorum tollenda causa, hoc est, de euitandis peccatis, non satis seria, constans, efficax est deliberatio, non executio; reduuiam curamus, incurata manet tabes; lenimenta dolori conficimus, hæret in vris causa morbi; riuum siccamus, non obturato fonte; discutimus fumum molestum oculis, ignem fouemus vrentem viscera. Seiungi illa non possunt, quæ nexu indissolubili sunt deuincta, culpa & pœna. Admittenda sunt, quæ misericorditer DEVS coniunxit, pœnitentia & venia. Dolendum non de pœna, quæ salubris, sed de culpa quæ exitiabilis est. Lacrymas multis extorquet pœna, quæ sentitur; sed abest detestatio culpæ, quæ blanditur. Quàm multi dolent, non quia in sanitate & iustitia, in ieiunijs, in orationibus, in templis, & spiritualibus exercitijs DEO seruire nequeunt, sed quia opes, deliciæ, epulæ, comotationes, cæteræ cupidines, hostium aduentu, sunt excussæ. Ad hoc orant, ad hoc anhelant, vt per pacem, ad cupiditates redeant explendas, ne publicis calamitatibus turbentur priuatæ voluptates. Quo in morbo, si ipsi jacent, quorum esset curare, sera est spes sanitatis. Quo pacto iudex sententia sua damnabit eos, quos confirmat vita sua? Siquidem, vt Philo dixit: *absurdum est, criminibus teneri eos, qui alijs iura exaquant & administrant.*

Stob. ferm.
309.

XII.

Nec est, quod quis dicat, vbique vigere hoc vitium gulæ; nusquam non agitari conuiuia; apud Ethnicos & DEI hostes maximos, temulentia esse peruicaciorem furorem; & fatentur eorum non pauci, prouincias suas magis Baccho, seu Cereri, seu Semeles filio, quàm Thebas ipsas esse sacratas. Cur igitur ad eos fames non migrat? cur hostis illorum agros non depopulatur? cur nos plectimur, illis est impunè, quos sibi totos subiecit venter, *tamquam mediastinos improbos quotidianis laboribus infernientes,* vt Theognis ait? Imprimis disputari potest, vbi hoc vitium magis inualescat. Tanta enim reperitur etiam apud Christianos exorbitatio, vt videantur cum Apicijs & Sardanapalis velle de luxuria certare. Deinde demus, maiores alibi excessus inueniri, & viuere

Idem Stob.
ferm. 17.

allogon

X

& viuere

& vivere infideles quosdam, more porcorum, quid mirum? Illis cum vera fides desit, in tanta errorum varietate, non est cura disciplinæ. Nobis Deus grauius irascitur, post fidei gratiam ingratiss; non est eadem ebrietas Ethnici & Christiani, fidelis & infidelis. Nos Deus castigat vt filios; illos referuat ad maiores plagas, vt seruos. Nec enim illos relinquet impunitos. Nos plectit, vt emendet; quod ipsum est beneficij genus. Sanare vult, quos de saturitate languidos cogit famere. *Fruitiones & voluptates, quæ non per ianuas ingrediuntur, ex Antisthenis sententia, opus habent aut seclione, aut helleborismo, aut fame macerari: vt malas pœnas luat illa ingurgitatio, quam breuissima voluptatis gratiâ admisimus.* Trahit quidem communem pœnam secum omne delictum, sed hoc vitium, præter commune conscientia flagellum, ac suam propriam vanitatem, in Christianis etiam fame punitur, vt sanetur. Commune illud est omnibus, quod Democritus animaduertit, vt qui ventris voluptates sequuntur, edendo, potando, Veneris illocebris tempus fallentes, breue omnino delectationis tempus habeant, interim dumtaxat, dum edunt ac bibunt. Cura verò ac tristitia multa sequuntur. Semper etenim earundem rerum desiderio torquentur: & cum, quæ appetunt, nacti fuerint, voluptas confestim transit, cum nihil in se boni, quam momentaneam titillationem habeat: itaq, mox rursus iisdem indiget. Hæc pœna communis est omnibus, qui se sinunt decipi à voluptate. Aliam quidem illam famis pœnam, etiam alijs gentibus, certas ob causas, immittit subinde, ne creaturis adeò abutantur, atque vt è vita etiam sublata ad promerita supplicia abripiantur; suis autem fidelibus, vt isti sapiant, & confugiant ad nutritorem suum, per pœnitentiam, cuius beneficia contempserunt. Hoc intellectu exclamat Amos Propheta: *Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filij Israël: super omnem cognationem, quam eduxi de terra Egypti, dicens: Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ. idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.* Nimirum, vt medicus, non reuertitur ad ægrotum, neque ei pharmacum præscribit, de quo desperat sanando; illum autem, de cuius valetudine restauranda sibi confidit, vrit, secat, ligat, & nihil non adhibet curæ; ita Deus, sæpe suos, præ alijs plectit, & fame conficit, quod non facit peioribus, in quibus

Stob. loc. cit.

Ibid.

Amos 3. 2.

quibus restituendis oleum & opera perderetur. Neque diuina sapiunt, qui existimant, nimis crudelem esse pœnam, famem induci, per totas regiones, ob conuiuiorum hilaritates, & , vt vocant, inuitantium amicitiam atque charitatem. Nam hoc etiam ad cumulum peccantium culpasque accedit, excusare delicta, accusare seueritatem visitantis, irasci suadentibus pœnitentiam, & iustitiam punientis defendentibus. Quæ verba his respondenda sunt? Silendum est, vt in summis malis fieri solet. Siquidem plorare magis conuenit deploratos, quàm loqui non audituris. Audiant tamen Dominum exercituum, & metuant, & contremiscant. *Audite verbum hoc vacca pingues, quæ estis in monte Samaria: quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis vestris: Afferte, & bibemus. Iurauit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus.* Hic optimates quosque, non boues aratores, sed, per sarcasum, vaccas pingues appellat; quia residentes domi, ventri & gula seruebant, opprimendo egenum, & confringendo in iudicio pauperem, vt bona illorum in suos redigerent vsus, ait ibidem Strabus. Itaque *leuabunt vos in contis, ait, & reliquias vestras in ollis feruentibus*, quemadmodum vaccarum carnes in vectibus solent leuari, & postea in ollis feruentibus coqui. Nam populus ille impius ab Assyrijs erat obsidendus, & post multas calamitates fame pestilentiaque in oblectis ciuitatibus excoquendus. Neque hæc ad decem dumtaxat tribus dicebantur, sed ad nos quoque, quos non par est in pœna impares esse ijs, quibus sumus in culpa pares.

Amos 4. 1.

CAPVT IX.

Famis, ad charitatem exercendam vsus; & abusus ad exercendam immanitatem.

I.

Ratores quidam, aut declamatores, vt se indicendo exercerent, paradoxa quædam sibi ad dicendū sumpserunt argumetra. Quidam Helenam, Paridem alij; alij podagram, nonnulli ipsam pestilentiam laudauerunt. Quædò æquius etiam Famem verbis extollere potuerunt? Quæ sanè,